

Krajowy Standard Rachunkowości

„Rezerwy, bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, zobowiązania warunkowe”

Projekt

Spis treści

I. Cele i zakres standardu	2
II. Definicje	3
III. Ujęcie	
Rezerwy i bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów	4
Zobowiązania warunkowe	5
IV. Wycena	
Rezerwy i bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów	6
Zobowiązania warunkowe	7
V. Prezentacja i ujawnienia w sprawozdaniu finansowym	
Rezerwy i bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów	7
Zobowiązania warunkowe	7
Postanowienia wspólne	7
Załącznik A. Klasyfikacja rezerw na zobowiązania	8
Załącznik B. Schemat podejmowania decyzji przy tworzeniu rezerw, biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów i ujawnianiu zobowiązań warunkowych	8

I. Cele i zakres standardu

1.1. Celem niniejszego Krajowego Standardu Rachunkowości (KSR), zwanego dalej standardem jest określenie jednolitych zasad ujmowania w księgach rachunkowych rezerw, biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów oraz zobowiązań warunkowych, jak też ich wyceny oraz kryteriów prezentacji i ujawniania w sprawozdaniu finansowym. Ujawnione informacje o rezerwach, biernych rozliczeniach międzyokresowych kosztów i zobowiązaniach warunkowych umożliwiają użytkownikom sprawozdań finansowych właściwe zrozumienie ich charakteru, terminów, kwot i ich zmian oraz prawidłowe ustalenie kwot zobowiązań i rezerw na zobowiązania, wymagających wpływu aktywów, przez co przyczyniają się do rzetelnego i wiarygodnego odwzorowania sytuacji majątkowej, finansowej i wyników finansowych jednostki sprawozdawczej.

1.2. Standard objaśnia przepisy ustawy z 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2002 r. nr 76, poz. 694 z późn. zm.) – zwanej dalej ustawą – w zakresie rezerw, biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów oraz zobowiązań warunkowych. W szczególności przy stosowaniu objaśnień zawartych w standardzie należy wziąć pod uwagę postanowienia ustawy zawarte:

a) w art. 7 ust. 1 pkt 5 i ust. 2, w myśl których w wyniku finansowym bez względu na jego wysokość, należy uwzględnić rezerwy na znane jednostce ryzyko, grożące straty oraz skutki innych zdarzeń także wtedy, gdy zostaną one ujawnione między dniem bilansowym a dniem, w którym rzeczywiście następuje zamknięcie ksiąg rachunkowych,

b) w art. 6 ust. 1 i 2, zgodnie z którymi w księgach rachunkowych jednostki należy ująć wszystkie osiągnięte, przypadające na jej rzecz przychody i obciążające ją koszty związane z tymi przychodami dotyczące danego roku obrotowego, niezależnie od terminu ich zapłaty, a dla zapewnienia współmierności przychodów i związanych z nimi kosztów do aktywów lub pasywów danego okresu sprawozdawczego zaliczane będą koszty lub przychody dotyczące przyszłych okresów oraz przypadające na ten okres sprawozdawczy koszty, które jeszcze nie zostały poniesione,

c) w art. 8 ust. 1, w myśl którego określając zasady (politykę) rachunkowości, należy zapewnić wyodrębnienie w rachunkowości wszystkich zdarzeń istotnych do oceny sytuacji majątkowej, finansowej oraz wyniku finansowego jednostki, przy zachowaniu zasady ostrożności, o której mowa w art. 7 ustawy.

1.3. Standard stosuje się do ujmowania, wyceny, prezentacji oraz ujawniania w sprawozdaniu finansowym rezerw, biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów i zobowiązań warunkowych oprócz tych, które:

a) są przedmiotem innych krajowych standardów rachunkowości lub stanowisk, w tym w szczególności dotyczących rezerw z tytułu odroczonego podatku dochodowego, którego szczegółowe zasady ustalania określa KSR 2 „Podatek dochodowy”,

b) powstają w bankach, w związku z prowadzoną przez nie działalnością bankową,

c) powstają w zakładach ubezpieczeń, w związku z prowadzoną przez nie działalnością ubezpieczeniową,

d) powstają w funduszach inwestycyjnych i emerytalnych, w związku z prowadzoną przez nie działalnością,

e) dotyczą instrumentów finansowych,

f) wynikają z umów niewykonanych (w całości lub częściowo), z wyjątkiem gdy umowa powoduje obciążenia,

g) stanowią specyficzną formę rezerw utworzonych na zobowiązania związane z demontażem i usunięciem składnika aktywów oraz przeprowadzeniem renowacji miejsca, w którym się znajdował,

h) tworzone są w związku z odstąpieniem od kontynuowania działalności.

1.4. Niniejszy standard stosuje się do rezerw, które zgodnie z postanowieniami zawartymi w art. 35d ust. 1 ustawy tworzone są na:

a) pewne lub o dużym stopniu prawdopodobieństwa przyszłe zobowiązania, których kwotę można w sposób wiarygodny oszacować, a w szczególności na straty z transakcji gospodarczych w toku, w tym z tytułu udzielonych gwarancji, poręczeń oraz skutków toczącego się postępowania sądowego,

b) przyszłe zobowiązania spowodowane restrukturyzacją, jeżeli na podstawie odrębnych przepisów jednostka jest zobowiązana do jej przeprowadzenia lub zawarto w tej sprawie wiążące umowy, a plany restrukturyzacji pozwalają w sposób wiarygodny oszacować wartość tych przyszłych zobowiązań.

1.5. Standard stosuje się także do biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów, które zgodnie z postanowieniami art. 39 ust. 2 ustawy wynikają w szczególności:

a) ze świadczeń wykonanych na rzecz jednostki przez kontrahentów jednostki, a kwotę zobowiązania można oszacować w sposób wiarygodny,

b) z obowiązku wykonania, związanych z bieżącą działalnością, przyszłych świadczeń na rzecz pracowników, w tym świadczeń emerytalnych, a także wobec nieznanymi osobami, których kwotę można oszacować w sposób wiarygodny, mimo że data powstania zobowiązania nie jest jeszcze znana, w tym z tytułu napraw gwarancyjnych i rekojmiami za sprzedane produkty długotrwałego użytku.

1.6. Standard stosuje się do zobowiązań warunkowych, które są rezultatem zdarzeń przeszłych i mogą spowodować powstanie zobowią-

zania, np. z tytułu udzielonej gwarancji, poręczenia, indosowania weksla, toczącego się postępowania sądowego, podpisania umowy przewłaszczenia składników aktywów.

1.7. Treść standardu jest zgodna z postanowieniami ustawy oraz w podstawowym zakresie z Międzynarodowym Standardem Rachunkowości (MSR) 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe” i z MSR 19 „Świadczenia pracownicze”. Rozbieżności pomiędzy standardem a MSR 37 i MSR 19 dotyczą:

a) odmiennego traktowania rezerw na przyszłe świadczenia na rzecz pracowników, w tym świadczeń emerytalnych oraz rezerw tworzonych z tytułu napraw gwarancyjnych i rękojmi za sprzedane produkty długotrwałego użytku; standard traktuje takie rezerwy jako bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, natomiast MSR 19 i MSR 37 zalicza je do kategorii rezerw,

b) ujęcia w ewidencji księgowej rezerw; zgodnie z MSR 37 przy tworzeniu niektórych rezerw obciążane są koszty działalności operacyjnej; natomiast zgodnie z standardem rezerwy tworzone są w pozostałe koszty operacyjne, koszty finansowe lub straty nadzwyczajne,

c) składników aktywów warunkowych, które nie są objęte zakresem standardu.

Ponadto, w standardzie, zgodnie z postanowieniami ustawy, przestrzega się zasadę współmierności przychodów i kosztów.

II. Definicje

2.1. **Zobowiązanie** – zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 20 ustawy – to wynikający z przeszłych zdarzeń obowiązek wykonania świadczeń o wiarygodnie określonej wartości, które spowodują wykorzystanie już posiadanych lub przyszłych aktywów jednostki.

Przeszłymi zdarzeniami są np. sprzedaż produktów i towarów, zakup towarów, materiałów i usług, korzystanie z pracy najemnej, powstanie obowiązku podatkowego. Przykładami świadczeń są: zapłata, wydanie lub naprawa towarów bądź produktów, usunięcie szkód.

2.2. **Rezerwy** – zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 21 ustawy – to zobowiązania, których termin wymagalności lub kwota nie są pewne.

Rezerwy tworzy się zgodnie z obowiązkiem prawnym lub zwyczajowo oczekiwanym obowiązkiem handlowym, to jest wtedy, gdy występuje na tyle duże prawdopodobieństwo, że zajdzie konieczność wywiązania się jednostki z ciążącego na niej obowiązku, a koszty lub straty wymagające poniesienia dla wywiązania się z tego obowiązku są na tyle znaczące, że ich nieuwzględnienie w wyniku finansowym tego okresu, w którym obowiązek powstał, spowodowałoby istotne zniekształcenie obrazu sytuacji majątkowej, finansowej i wyniku finansowego jednostki.

2.3. **Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów** – w myśl art. 39 ust. 2 ustawy – to rezerwy na zobowiązania związane bezpośrednio z działalnością operacyjną, a więc z wytwarzaniem, sprzedażą (handlem) i fazą posprzedażną, a także ogólnym zarządkiem. Do biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów nie zalicza się zobowiązań wynikających z przyjętych przez jednostkę niefakturowanych dostaw i usług. Zalicza się je do zobowiązań z tytułu dostaw i usług, i to także wtedy, gdy ustalenie przez jednostkę dokładnej ilości i/lub ceny dostawy/usługi może wymagać szacunków.

2.4. **Zobowiązanie warunkowe** – zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 28 ustawy – to obowiązek, wynikający ze zdarzeń przeszłych, którego powstanie jest uzależnione od zaistnienia określonych zdarzeń.

Zobowiązania, jak długo mają charakter warunkowych, nie są ujmowane w bilansie oraz w rachunku zysków i strat.

2.5. Istotne znaczenie odgrywa rozróżnienie rezerw, w tym biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów oraz zobowiązań warunkowych. Rezerwy stanowią obecne obowiązki oraz prawdopodobne jest, że w celu wypełnienia obowiązków konieczny okaże się wypływ środków zawie-

rających w sobie korzyści ekonomiczne. Zobowiązania warunkowe natomiast są jedynie możliwymi obowiązkami (gdyż dopiero przyszłe zdarzenia potwierdzą, czy na jednostce ciąży obecny obowiązek, który mógłby prowadzić do wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne). Rezerwy tworzy się na zobowiązania związane:

a) bezpośrednio z działalnością operacyjną,

b) pośrednio z działalnością operacyjną,

c) z operacjami finansowymi,

d) z zdarzeniami związanymi z innym ryzykiem niż ogólne ryzyko prowadzenia działalności operacyjnej.

Pierwsza grupa zobowiązań wymaga dokonywania biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów. Pozostałe grupy zobowiązań wymagają tworzenia rezerw.

Rozróżnienie rezerw, w tym biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów, oraz zobowiązań warunkowych zapewnia prawidłowość:

a) ujęcia i prezentacji rezerw na zobowiązania w bilansie,

b) ustalenia wyniku finansowego w rachunku zysków i strat,

c) ujawnienia zobowiązań warunkowych w informacji dodatkowej.

2.6. **Zdarzenie obligujące** to zdarzenie, które tworzy prawny lub zwyczajowo oczekiwany obowiązek sprawiający, że jednostka nie ma żadnej realnej możliwości niewypełnienia tego obowiązku, co ma miejsce wyłącznie wtedy, gdy:

a) wypełnienie obowiązku może być wyegzekwowane na drodze prawnej lub

b) zdarzenie (którym może być działanie jednostki) stwarza uzasadnione oczekiwanie stron trzecich, że jednostka wywiąże się z tego obowiązku – w przypadku zwyczajowo oczekiwanego obowiązku.

2.7. **Obowiązek prawny** jest obowiązkiem wynikającym z umowy (na mocy warunków sformułowanych wprost lub pośrednio), ustawodawstwa lub innego działania prawa.

2.8. **Zwyczajowo oczekiwany obowiązek** to obowiązek wynikający z działalności jednostki, gdy:

a) poprzez ustalony sposób postępowania w przeszłości, opublikowanie zasad postępowania lub wystarczająco konkretne, aktualne oświadczenie, jednostka przekazała stronom trzecim, iż przyjmie na siebie określoną powinność oraz

b) w wyniku powyższego jednostka wzbudziła u tych stron trzecich uzasadnione oczekiwanie, że powinność tę wypełni.

2.9. **Umowa niewykonana** (pkt 1.3.f) to umowa, która weszła w życie, ale żadna ze stron nie wypełniła żadnego ze swoich obowiązków lub wypełniła je częściowo. Umowy takie mogą jednak powodować obciążenia, jeżeli niewykonanie lub częściowe wykonanie obowiązków przez jedną ze stron rodzi konieczność zadośćuczynienia drugiej stronie.

2.10. **Umowa powodująca obciążenia** to umowa, na podstawie której nieuniknione koszty wypełnienia obowiązku przeważają nad korzyściami, które – według przewidywań – będą uzyskane na jej mocy. Na nieuniknione koszty wynikające z umowy składają się co najmniej koszty netto zakończenia umowy, odpowiadające niższej spośród kwot kosztów wypełnienia umowy i kosztów lub strat z tytułu wszelkich odszkodowań lub kar wynikających z jej niewypełnienia.

2.11. **Restrukturyzacja** (pkt 1.4.b) to zaplanowane i kontrolowane zmiany zakresu i/lub działania jednostki w celu poprawy skuteczności i efektywności jej działalności.

2.12. Niektóre ze zdefiniowanych wyżej pojęć będą zilustrowane przykładami, które pomogą wyjaśnić trudniejsze zagadnienia niniejszej publikacji; przykłady liczbowe zostały pominięte. Załączniki A i B z kolei mają pomóc podjąć decyzję co do tego, czy dany obowiązek, wynikający ze zdarzeń przeszłych, wymusza utworzenie rezerwy, biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów lub ujęcia zobowiązania warunkowego.

III. Ujęcie

Rezerwy i bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów

3.1. Warunkiem ujęcia (utworzenia) rezerwy lub ujęcia (dokonania) biernego rozliczenia międzyokresowego kosztów w księgach rachunkowych jest:

- a) wystąpienie zdarzenia obligującego jednostkę do wykonania w przyszłości świadczeń, przy czym
- b) zasadne, a zarazem możliwe jest wiarygodne oszacowanie kosztów (lub strat), których poniesienie jest niezbędne dla wywiązania się przez jednostkę z jej obowiązków.

3.2. Rezerwę tworzy się wyłącznie wtedy, gdy:

- a) na jednostce ciąży obecny obowiązek świadczenia (prawny – egzekwowany z mocy prawa, umowy lub zwyczajowy, np. wynikający z dążenia do zachowania dobrych kontaktów z klientami) wynikający ze zdarzeń przeszłych,
- b) jest prawdopodobne, że wypełnienie obowiązku spowoduje wykorzystanie już posiadanych lub przyszłych aktywów jednostki,
- c) możliwe jest wiarygodne oszacowanie kwoty wykonania obowiązku.

Analogiczne warunki uzasadniają ujmowanie biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów.

3.3. Tylko skutki wykonania obowiązku wynikającego ze zdarzeń przeszłych, istniejącego niezależnie od przyszłych działań jednostki lub jej intencji, są ujmowane w księgach rachunkowych w postaci rezerwy lub biernego rozliczenia międzyokresowego kosztów. Nie tworzy się rezerw ani nie dokonuje się biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów na zobowiązania dotyczące przeszłej działalności.

3.4. Ujęcie w ewidencji księgowej rezerwy/biernego rozliczenia międzyokresowego kosztów polega na:

- a) zwiększeniu kosztów działalności operacyjnej i biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów – jeżeli dotyczy ona bezpośrednio działalności operacyjnej jednostki,
- b) zwiększeniu pozostałych kosztów operacyjnych i rezerw – jeżeli dotyczy ona pośrednio działalności operacyjnej jednostki,
- c) zwiększeniu kosztów finansowych i rezerw – jeżeli dotyczy ona operacji finansowych,
- d) zwiększeniu strat nadzwyczajnych i rezerw – jeżeli dotyczy ona zdarzeń związanych z innym ryzykiem niż ogólne ryzyko prowadzenia działalności operacyjnej.

W identyczny sposób podwyższa się wysokość rezerw/biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów, jeżeli wzrosło ryzyko poniesienia przez jednostkę niezbędnych dla wywiązania się z ciążącego na niej obowiązku świadczeń.

3.5. Wykorzystanie rezerwy następuje w związku z powstaniem zobowiązania, na które była utworzona (art. 35d ust. 3 ustawy). Rezerwa może być wykorzystana wyłącznie zgodnie z celem, na jaki była pierwotnie utworzona. Dotyczy to również biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów.

3.6. Zamiana rezerwy/biernego rozliczenia międzyokresowego kosztów w zobowiązanie, wobec przekształcenia się przewidywanego ryzyka wykonania przez jednostkę świadczeń, wynikających z ciążących na niej obowiązków w pewność, powoduje zmniejszenie rezerwy bądź biernego rozliczenia międzyokresowego kosztów i zwiększenie zobowiązań.

3.7. Rozwiązanie części lub całości niewykorzystanej rezerwy w przypadku zmniejszenia lub ustania ryzyka uzasadniającego jej tworzenie na dzień, na który okazała się zbędna, polega na zmniejszeniu stanu rezerwy oraz zwiększeniu:

- a) pozostałych przychodów operacyjnych – jeżeli rezerwa dotyczy pośrednio działalności operacyjnej,
- b) przychodów finansowych – jeżeli rezerwa dotyczy operacji finansowych,
- c) zysków nadzwyczajnych – jeżeli rezerwa dotyczy zdarzeń związanych z innym ryzykiem niż ogólne ryzyko prowadzenia działalności operacyjnej, (art. 35d ust. 4 ustawy).

3.8. Niewykorzystanie w części lub całości biernego rozliczenia międzyokresowego kosztów w przypadku zmniejszenia lub ustania ryzyka uzasadniającego jego dokonanie polega na zmniejszeniu stanu biernego rozliczenia międzyokresowego kosztów oraz zmniejszeniu kosztów działalności operacyjnej okresu sprawozdawczego, w którym stwierdzono, że związane z tym rozliczeniem zobowiązanie jest mniejsze lub nie powstało (art. 39 ust. 5 ustawy).

3.9. Na ostatni dzień każdego roku obrotowego rezerwy, w tym bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, podlegają inwentaryzacji drogą porównania danych ksiąg rachunkowych z odpowiednimi dokumentami i weryfikacji realnej wysokości tych składników.

3.10. Rezerwy na zobowiązania z tytułu skutków toczącego się postępowania sądowego tworzy się wówczas, gdy przeciwko jednostce wniesiono pozew, a prawdopodobieństwo wyroku niekorzystnego dla jednostki jest większe niż prawdopodobieństwo wyroku korzystnego. Podstawą oceny tego prawdopodobieństwa może być przebieg postępowania sądowego lub opinie prawników. Ustalając kwotę rezerwy, należy wziąć pod uwagę nie tylko kwotę roszczenia określoną w pozwie, ale również koszty postępowania sądowego.

3.11. Rezerwy na zobowiązania z tytułu udzielonych gwarancji i poręczeń wymagają utworzenia wówczas, gdy prawdopodobieństwo możliwego obowiązku jest większe niż prawdopodobieństwo jego braku. Podstawą oceny prawdopodobieństwa możliwego obowiązku jest analiza przebiegu wywiązywania się podmiotu, któremu udzielono gwarancji lub poręczenia ze zobowiązań objętych gwarancją lub poręczeniem.

3.12. Rezerwy na zobowiązania z tytułu kar lub kosztów likwidacji szkód wyrządzonych środowisku naturalnemu tworzy się tylko wtedy, gdy wykonanie przez jednostkę odpowiednich obowiązków wynika ze zdarzeń przeszłych, istniejących niezależnie od przyszłych działań jednostki, których przykładem są kary lub koszty likwidacji szkód wyrządzonych środowisku naturalnemu, prowadzące do wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne w wyniku wypełnienia obowiązku, niezależnie od przyszłych działań jednostki.

3.13. Rezerwy związane z prawami (uprawnieniami) do emisji zanieczyszczeń do powietrza jednostka tworzy, kierując się postanowieniami Stanowiska Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie księgowego ujęcia praw (uprawnień) do emisji zanieczyszczeń do powietrza, wprowadzonego w życie Uchwałą nr 6/05 KSR z 28.11.2005 r. (Dz. U. Min. Finansów z 2005 r. nr 165, poz. 134).

3.14. Rezerwa na przyszłe zobowiązania spowodowane restrukturyzacją.

- a) Restrukturyzacja, zgodnie z definicją, dotyczy przyszłości i może obejmować obszar zasobów (majątku), zatrudnienia, techniki i technologii oraz organizacji jednostki. Może ona wiązać się ze:
 - zmianą zakresu działalności, np. sprzedażą lub likwidacją części działalności bądź przeniesieniem jej do innego miejsca,
 - ograniczeniem zatrudnienia,
 - zmianą techniki i technologii oraz towarzyszących tym zmianom reorganizacją działalności,
 - istotnymi zmianami w organizacji jednostki.
- b) Warunkiem utworzenia rezerwy na restrukturyzację jest prawny lub umowny obowiązek jej przeprowadzenia. Obowiązek prawny w Polsce wynika z przepisów ustaw o restrukturyzacji niektórych branż, np. górnictwa, hutnictwa, kolei. Obowiązki umowne wynikają najczęściej z przyczyn ekonomicznych, chęci poprawy skuteczności i efektywności działalności jednostki.

Jeżeli na dzień bilansowy występuje obowiązek prawny lub wynikający z wiążącej umowy przeprowadzenia restrukturyzacji, jednostka tworzy rezerwę na restrukturyzację, o ile spełnione są warunki tworzenia rezerw. Wymaga to uwzględnienia wszelkich dowodów potwierdzających posiadanie planu restrukturyzacji, rozpoczęcia realizacji (wdrażania) programu restrukturyzacji bądź publicznego ogłoszenia planu restrukturyzacji zobowiązującego kierownictwo jednostki do jej przeprowadzenia lub zakończenia. Utworzenie rezerwy na restrukturyzację przeprowadzaną w mocy przepisów prawa zwiększa straty nadzwyczajne. Utworzone rezerwy na restrukturyzację przeprowadzaną w mocy umowy zwiększają pozostałe koszty operacyjne.

c) Plan restrukturyzacji powinien określać obszar (obszary) działalności, które objęte zostaną restrukturyzacją oraz jej uzasadnienie, także ekonomiczne. Plan powinien określać:

- obszar i rodzaje zasobów, które zostaną objęte działaniami restrukturyzacyjnymi oraz ich lokalizację (aktualne lub przyszłe),
- grupy zwalnianych pracowników, którzy mają uzyskać rekompensaty i odszkodowania,
- kwoty niezbędnych nakładów, jakie mają być poniesione,
- program wdrożenia i harmonogram realizacji działań,
- organy i instytucje nadzorujące przebieg restrukturyzacji.

d) Restrukturyzacja nie zawsze oznacza konieczność wydatkowania w przyszłości środków zawierających korzyści ekonomiczne. Jeżeli plan restrukturyzacji nie przewiduje zdarzeń pociągających za sobą konieczność wypływu środków zawierających korzyści ekonomiczne, nie ma podstaw do tworzenia rezerwy.

3.15. Zasada współmierności przychodów i kosztów obliuguje jednostki między innymi do dokonywania biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów bezpośrednio związanych z działalnością operacyjną w celu prawidłowego określenia kosztów tej działalności dla każdego okresu sprawozdawczego.

3.16. Biernie rozliczenia międzyokresowe kosztów stanowią specyficzną formę rezerw na przyszłe zobowiązania z tytułu kosztów działalności operacyjnej, przypadających na bieżący okres sprawozdawczy, a w szczególności z tytułu:

a) świadczeń wykonanych na rzecz działalności operacyjnej jednostki przez jej kontrahentów (np. niezakończonych usług, w tym budowlanych), gdy kwotę zobowiązań można oszacować w sposób wiarygodny (choć nie zawsze zobowiązania te są pewne co do kwoty i/lub daty powstania),

b) związanych z bieżącą działalnością przyszłych świadczeń na rzecz pracowników, w tym świadczeń emerytalnych, których obowiązek wykonania wynika z obowiązujących jednostkę przepisów prawa, układów zbiorowych lub umów o pracę (nagrody jubileuszowe, odprawy emerytalne i rentowe, premie dla członków zarządu itp.),

c) obowiązku wykonania spowodowanych bieżącą działalnością przyszłych świadczeń wobec nieznanymi osobami, których kwotę można wiarygodnie oszacować, w tym z tytułu napraw gwarancyjnych, przeglądów i rękojmi za sprzedane produkty długotrwałego użytku.

3.17. Biernie rozliczenia międzyokresowe kosztów z tytułu przyszłych świadczeń na rzecz pracowników:

a) dokonywane są w szczególności z tytułu: niewykorzystanych urlopów, odpraw emerytalnych i rentowych, nagród jubileuszowych,

b) niewykorzystany urlop to urlop za dany rok kalendarzowy i lata poprzednie, niewykorzystany przez pracownika do dnia 31 grudnia roku obrotowego. Biernie rozliczenia międzyokresowe kosztów niewykorzystanych urlopów w szczególności mogą być dokonywane na urlopy pracowników produkcyjnych, pobierających wynagrodzenie uzależnione od efektów pracy (np. akordowe). Celem ich dokonywania jest właściwe odniesienie kosztów do okresu, w którym jednostka faktycznie uzyskuje efekty pracy pracowników. Nie dokonuje się biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów na wypłatę ekwiwalentu za niewykorzystane urlopy wypoczynkowe, ponieważ kodeks pracy nie przewiduje wypłaty ekwiwalentu za urlop w czasie trwania stosunku pracy,

c) odprawy emerytalne i rentowe oraz nagrody jubileuszowe to długoterminowe świadczenia pracownicze zależne od stażu pracy. Prawo do tych świadczeń nabywają pracownicy przez cały okres ich zatrudnienia w jednostce; rodzi to zobowiązanie jednostki w stosunku do pracowników w przyszłości. Biernie rozliczenia międzyokresowe kosztów z tytułu tych zobowiązań powinny być ustalane w wiarygodnie oszacowanej wartości, w ciężar kosztów bezpośrednio związanych z działalnością operacyjną bieżącego okresu.

3.18. Biernie rozliczenia międzyokresowe kosztów napraw gwarancyjnych towarów lub produktów dokonywane są w związku z ich sprzedażą, a więc wówczas, gdy ma miejsce zdarzenie obligujące. Dokonywanie biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów napraw gwarancyjnych zwiększa koszty sprzedaży tych jednostek. Odpisy biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów napraw gwarancyjnych następują stosownie do przewidywanej wielkości świadczeń, a więc wykonanych napraw (we własnym zakresie lub przez obcą jednostkę) lub wymiany towaru lub produktu w ramach udzielonej gwarancji. Z chwilą upływu okresu, na który udzielono gwarancji, nieodpisane biernie rozliczenia międzyokresowe kosztów zmniejszają koszty okresu sprawozdawczego, w którym stwierdzono, że zobowiązania z tytułu napraw gwarancyjnych nie powstały.

3.19. Niekiedy producenci udzielają jednostkom handlowym rabaty na pokrycie kosztów napraw gwarancyjnych (ponoszonych przez jednostki handlowe). Rabat ten – bez względu na to, czy udzielono go przez zmniejszenie wartości zakupionych towarów w fakturze, czy też potwierdzono jego udzielenie wystawioną w tym celu oddzielną fakturą – nie jest ujmowany jako rezerwa na pokrycie kosztów napraw gwarancyjnych przez jednostkę otrzymującą rabat, która udziela pisemnej gwarancji kupującemu. Rabat udzielony kupującemu jest uwzględniony w cenie nabycia towaru. Jednostka handlowa dokonuje biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów napraw gwarancyjnych towarów w związku z ich sprzedażą, a więc wówczas, gdy ma miejsce zdarzenie obligujące. Dokonywanie biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów napraw gwarancyjnych zwiększa koszty sprzedaży jednostki handlowej. Biernie rozliczenia międzyokresowe kosztów powstałe z tytułu odpisów na koszty napraw gwarancyjnych następują stosownie do wielkości świadczeń, a więc wykonanych napraw (we własnym zakresie lub przez obcą jednostkę) lub wymiany towaru w ramach udzielonej gwarancji. Z chwilą upływu okresu, na który udzielono gwarancji, niewykorzystane biernie rozliczenia międzyokresowe kosztów zmniejszają koszty okresu sprawozdawczego, w którym stwierdzono, że zobowiązania z tytułu napraw gwarancyjnych nie powstały.

3.20. Zobowiązania ujemne jako biernie rozliczenia międzyokresowe kosztów i zasady ustalania ich wysokości powinny wynikać z uznanych zwyczajów handlowych (art. 39 ust. 2 ustawy).

3.21. Odpisy biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów mogą następować stosownie do upływu czasu lub wielkości świadczeń. Czas i sposób rozliczenia powinien być uzasadniony charakterem rozliczanych kosztów, z zachowaniem zasady ostrożności (art. 39 ust. 3 ustawy).

Zobowiązania warunkowe

3.22. Jeżeli powstanie obowiązku wykonania świadczeń uzależnione jest od zaistnienia określonych zdarzeń, to jest to zobowiązanie warunkowe. W przypadku gdy jednostka podlega odpowiedzialności solidarnej, ta część obowiązku, która, jak się oczekuje, zostanie wypełniona przez strony trzecie, jest traktowana jako zobowiązanie warunkowe. Zobowiązania warunkowe nie są ujmowane w ewidencji bilansowej.

3.23. Spełnienie kryteriów dotyczących ujmowania pozycji jako zobowiązania wymaga nie tylko występowania obecnego obowiązku, ale także prawdopodobieństwa nastąpienia wpływu środków w celu wypełnienia przez jednostkę tego obowiązku.

3.24. W przypadku gdy istnienie obowiązku nie jest prawdopodobne, tzn. jeśli bardziej możliwe jest, że do zaistnienia zdarzenia nie dojdzie niż to, że do niego dojdzie (prawdopodobieństwo zaistnienia zdarzenia jest mniejsze od prawdopodobieństwa, że zdarzenie nie nastąpi), jednostka ocenia, czy możliwość nastąpienia wpływu środków jest znikoma, czy też nie. W przypadku odpowiedzi negatywnej (prawdopodobieństwo nie jest znikome), jednostka ujawnia informację o istnieniu zobowiązania warunkowego. W razie odpowiedzi pozytywnej (prawdopodobieństwo jest znikome) nie powstaje obowiązek ujawnienia zobowiązania warunkowego.

3.25. Jeżeli brak pewności, co do wystąpienia obecnego obowiązku, jednostka ustala, czy zachodzi możliwy obowiązek, którego istnienie potwierdzą dopiero przyszłe zdarzenia będące poza kontrolą jednostki. Jeżeli obowiązek taki może powstać, jednostka ocenia, czy możliwość jego powstania jest znikoma, czy też nie. Odpowiedź negatywna (pra-

wdopodobieństwo nie jest znikome) powoduje powstanie zobowiązania warunkowego, natomiast odpowiedź pozytywna zwalnia od obowiązku ujawnienia zobowiązania warunkowego.

3.26. Można zrezygnować z tworzenia rezerw na zobowiązania, dokonywania biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów lub ujawniania zobowiązań warunkowych, o ile uproszczenia te nie wywierają istotnie ujemnego wpływu na jasne i rzetelne przedstawienie sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego jednostki.

IV. Wycena

Rezerwy i bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów

4.1. Jednostka dokonuje wyceny rezerw nie rzadziej niż na dzień bilansowy w uzasadnionej, wiarygodnie oszacowanej kwocie (art. 28 pkt 1 ustawy). Dotyczy to wszystkich rezerw, a więc również biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów.

4.2. Kwota, na którą tworzona jest rezerwa, powinna wynikać z rzetelnego, uwzględniającego racjonalne przesłanki, oszacowania środków zawierających korzyści ekonomiczne niezbędnych do wypełnienia obecnego obowiązku na dzień bilansowy lub do przeniesienia go na stronę trzecią na ten dzień.

4.3. Rzetelny szacunek powinien nastąpić na drodze osądu dokonanego przez kierownictwo jednostki, wspomagane dotychczasowymi doświadczeniami dotyczącymi podobnych transakcji. W niektórych przypadkach oszacowanie potrzebnych środków może wymagać konsultacji niezależnych ekspertów. W każdym przypadku kwota rezerwy powinna odzwierciedlać możliwie najdokładniejszy szacunek kwoty wymaganej na dzień bilansowy do spełnienia bieżącego zobowiązania, z uwzględnieniem ryzyka i niepewności związanych z tym zobowiązaniem. W przypadku wyceny rezerwy metodą szacunkowych przepływów pieniężnych, koniecznych do rozliczenia bieżącego zobowiązania, wartość bilansowa rezerwy odpowiada wartości bieżącej tych przepływów.

4.4. Charakterystyczna dla rezerw niepewność dotycząca wysokości ich kwoty uzasadnia wykorzystanie przez jednostkę różnych metod wyceny, zależnych od okoliczności. Jeżeli wyceniana rezerwa dotyczy zbioru wielu przyszłych zdarzeń gospodarczych, przy szacunku kwoty obowiązku (zobowiązania), uwzględnia się wszystkie możliwe kwoty związane z tymi zdarzeniami oraz odpowiadające im prawdopodobieństwa. Wysokość kwoty rezerwy będzie w takim przypadku zależna od oszacowanego przez jednostkę prawdopodobieństwa wystąpienia określonych zdarzeń w całym ich zbiorze. Rezerwami dotyczącymi zbioru wielu przyszłych zdarzeń gospodarczych są najczęściej rezerwy na zobowiązania związane bezpośrednio z działalnością operacyjną jednostki, takie jak z tytułu napraw gwarancyjnych i rękojmi za sprzedane produkty długotrwałego użytku, a więc wymagające dokonywania biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów.

4.5. W przypadku gdy jednostka wycenia kwotę rezerwy koniecznej dla wywiązania się z pojedynczego obowiązku, wynik najbardziej prawdopodobny może stanowić rzetelny szacunek zobowiązania. Nie zwalnia to jednak jednostki z obowiązku przeanalizowania innych możliwych wyników. Jeśli inne możliwe wyniki są w większości wyższe lub w większości niższe od wyniku najbardziej prawdopodobnego, rzetelny szacunek może stanowić wynik wyższy lub niższy.

4.6. Rezerwy na restrukturyzację wycenia się odpowiednio do wysokości kwot niezbędnych nakładów, jakie mają być poniesione zgodnie z planem restrukturyzacji. W kwocie rezerwy mogą być przykładowo uwzględnione odprawy i odszkodowania wynikające z prawa pracy czy też koszty likwidacji działalności objętych restrukturyzacją, jak np. koszty lub straty związane z karami lub odszkodowaniami z tytułu zerwanych lub niezrealizowanych umów. Rezerwa na restrukturyzację nie obejmuje kosztów związanych z przyszłą działalnością, np. kosztów marketingu, szkolenia załogi, wprowadzenia nowych systemów itp. Nakłady na prowadzenie działalności w przyszłości i na dzień bilansowy, niestanowiące zobowiązań

z tytułu restrukturyzacji, ujmuje się w księgach na takich zasadach, jak gdyby poniesiono je niezależnie od restrukturyzacji. Jeżeli plan restrukturyzacji dotyczy długiego okresu, kwoty rezerw powinny być dyskontowane.

4.7. Podstawą wyceny rezerw na przyszłe świadczenia na rzecz pracowników są przepisy prawa pracy, regulaminów wynagrodzeń, układów zbiorowych i innych wiążących porozumień pracodawców z pracownikami. Szacunek kwoty rezerwy powinien uwzględniać obowiązkowe obciążenie pracodawcy wynikające z obowiązujących na dzień szacowania rezerwy przepisów prawa (np. składki emerytalne i rentowe).

Przy wycenie świadczeń emerytalnych i podobnych można kierować się postanowieniami MSR 19 „Świadczenia pracownicze”. Zalecaną metodą szacowania rezerw na te świadczenia jest wycena aktuarialna. Wycena rezerw na długoterminowe świadczenia pracownicze, w tym: nagrody jubileuszowe, odprawy emerytalne i rentowe powinny zostać przeprowadzone zgodnie z metodologią aktuarialną, korzystając z pomocy aktuarialisty, albowiem ustalenie kwot tych rezerw oparte jest na szeregu założeń, zarówno co do warunków makroekonomicznych, jak i założeń dotyczących rotacji pracowników, ryzyka śmierci i innych. Aktuariusz może wycenić rezerwy na: nagrody jubileuszowe, odprawy emerytalne, pośmiertne, rentowe, dodatki stażowe, opiekę medyczną itp.

4.8. Rzetelny szacunek rezerw powinien uwzględniać ryzyko i niepewność, które są nierozdzielnie powiązane z prowadzoną przez jednostkę działalnością gospodarczą.

4.9. Tworzone rezerwy powinny uwzględniać zdarzenia przyszłe, które mogą wpłynąć na wysokość kwoty niezbędnej do wypełnienia przez jednostkę obowiązku, jeśli istnieją wystarczające i obiektywne dowody na to, że zdarzenia te nastąpią.

4.10. Stosując zasadę ostrożności, jednostka powinna rozważyć przy dokonywaniu osądów w warunkach niepewności, czy koszty lub zobowiązania nie są zaniżone. Niepewność nie usprawiedliwia jednak tworzenia nadmiernych rezerw lub celowego zawyżania zobowiązań.

4.11. W przypadku tworzenia rezerw długoterminowych należy wziąć pod uwagę, przy zachowaniu zasady istotności, zmiany wartości pieniądza w czasie. W związku z tym kwota rezerwy dotycząca przyszłych szacowanych zobowiązań powinna – dzięki zastosowaniu stopy dyskontowej – odzwierciedlać ich wartość bieżącą (na dzień tworzenia lub weryfikacji rezerwy). Przy stosowaniu dyskonta wartość bilansowa rezerwy rośnie w każdym okresie wraz z upływem czasu. Wzrost ten jest ujmowany jako koszt finansowy w rachunku zysków i strat.

W przypadku stosowania rynkowych stóp zwrotu z obligacji skarbowych jednostka może podwyższyć stopę dyskonta o czynnik związany z ryzykiem, jeżeli rezerwa dotyczy na przykład operacji finansowych dokonywanych na rynkach, których ryzyko, a zatem i stopy procentowe, są wyższe od przeciętnego oprocentowania obligacji skarbowych.

4.12. Rezerwy wycenia się przed uwzględnieniem podatku dochodowego. Konsekwencje podatkowe utworzenia rezerw oraz ich zmian są przedmiotem KSR 2 „Podatek dochodowy”.

Również stopa dyskontowa (lub stopy) powinna być ustalona przed opodatkowaniem, czyli odzwierciedlać bieżącą ocenę rynku odnośnie wartości pieniądza w czasie oraz ryzyko związane z danym składnikiem zobowiązań.

4.13. Rezerwy ujmuje się i wycenia przy uwzględnieniu przepisów prawnych obowiązujących na dzień wyceny. Jeżeli na dzień bilansowy istnieje zobowiązanie, a jego wysokość zależy od uchwalonych już przepisów, to dokonując wyceny uwzględnia się te przepisy.

4.14. Przy wycenie rezerw nie bierze się pod uwagę zysków z oczekiwanego zbycia aktywów, nawet jeśli oczekiwane zbycie jest związane ze zdarzeniem stanowiącym powód utworzenia rezerwy oraz przewidywanego zwrotu wydatków przez osoby trzecie.

4.15. Z uwagi na ewentualne zmiany okoliczności tworzenia rezerw, nie rzadziej niż na dzień bilansowy, jednostka powinna weryfikować zasadność i wysokość kwoty utworzonej rezerwy. Wynika to z konieczności dokonania rzetelnego szacunku przyszłych zobowiązań. Szczególnie istotne przy tej weryfikacji jest zastosowanie właściwej stopy dyskontowej, jeżeli wymagają tego okoliczności.

4.16. W przypadku ustania ryzyka i/lub niepewności, stanowiących podstawę tworzenia rezerw, jednostka powinna rozwiązać lub wykorzystać rezerwy wynikające z tych okoliczności (por. rozdz. III).

4.17. Jeżeli jednostka oczekuje, że część lub całość wydatków niezbędnych do wywiązania się ze zobowiązania, na które utworzono rezerwę, zostanie jej zwrócona przez stronę trzecią, zwrot wydatków ujmuje się wyłącznie wtedy, gdy jest praktycznie pewne, że jednostka go rzeczywiście otrzyma, jeśli wypełni ciążący na niej obowiązek. W takim przypadku oczekiwany zwrot ujmuje się jako oddzielny składnik aktywów, przy czym kwota zwrotu wydatków nie może przekraczać kwoty rezerwy.

4.18. Jednostka może zaprezentować w rachunku zysków i strat koszt (lub odpowiednio stratę) dotyczący utworzonej rezerwy w kwocie netto, po pomniejszeniu o kwotę ujętą jako zwrot wydatków.

Zobowiązania warunkowe

4.19. Z uwagi na ewentualne zmiany okoliczności towarzyszących podejmowaniu decyzji o ujawnieniu zobowiązania warunkowego jednostka powinna oceniać zobowiązania warunkowe nie rzadziej niż na dzień bilansowy w celu ustalenia, czy wpływ środków stał się prawdopodobny. Jeśli stanie się prawdopodobne, że wpływ środków będzie konieczny w związku z pozycją potraktowaną jako zobowiązanie warunkowe, to tworzy się rezerwę, wykazując ją w księgach i sprawozdaniu finansowym tego okresu, w którym nastąpiła zmiana prawdopodobieństwa.

V. Prezentacja i ujawnienia w sprawozdaniu finansowym

Rezerwy i bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów

5.1. Zgodnie z obowiązującym wzorem bilansu (załącznik nr 1 do ustawy) jednostki inne niż banki i zakłady ubezpieczeń wykazują rezerwy na zobowiązania, w tym bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów w pasywach:

- 1) w poz. B.I. Rezerwy na zobowiązania – z wyodrębnieniem:
 - a) B.I.2 – Rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne – w postaci biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów (tworzone na podstawie art. 39 ust. 2 pkt 2 ustawy) z podziałem na:
 - długoterminowe – są to rezerwy lub ich części, których przewidywany termin wykorzystania jest dłuższy niż 12 miesięcy od dnia bilansowego,
 - krótkoterminowe – są to rezerwy lub ich części, których przewidywane wykorzystanie nastąpi w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego;
 - b) B.I.3 – Pozostałe rezerwy – tj. rezerwy na zobowiązania tworzone na podstawie art. 35d ustawy, a także rezerwy w postaci biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów tworzone na podstawie art. 39 ust. 2 pkt 2 ustawy (innych niż świadczenia emerytalne i podobne). Pozostałe rezerwy również wykazywane są z podziałem na długoterminowe i krótkoterminowe, jak w pkt (a).
- 2) w poz. B.IV. Rozliczenia międzyokresowe z wyodrębnieniem:
 - B.IV.2. Inne rozliczenia międzyokresowe – rezerwy na zobowiązania w postaci biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów (tworzone na podstawie art. 39 ust. 1 ustawy) z podziałem na długoterminowe i krótkoterminowe (jak w pkt 1 (a) i (b))

5.2. Jednostka ujawnia w informacji dodatkowej:

- 1) w poz. 1.8 następujące informacje o rezerwach oraz biernych rozliczeniach międzyokresowych kosztów, wykazanych w bilansie w poz. B.I.
 - a) cel ich utworzenia,
 - b) stan na początek okresu,
 - c) dodatkowe rezerwy utworzone w ciągu okresu, łącznie ze zwiększeniami dotychczasowych rezerw, np. w wyniku ich wzrostu w ciągu okresu wynikającego z upływu czasu oraz skutków zmian stopy dyskontowej,
 - d) kwoty wykorzystane w ciągu okresu (rozliczone z zobowiązaniami),
 - e) kwoty niewykorzystanych, rozwiązanych w ciągu okresu oraz
 - f) stan na koniec okresu;
- 2) w poz. 1.11 – wykaz istotnych pozycji biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów.

5.3. W informacji dodatkowej do każdej grupy rezerw (także biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów) lub ich istotnych składowych jednostka powinna ponadto ujawnić:

- a) krótki opis charakteru obowiązku (zobowiązania) oraz oczekiwanych terminów wynikających z nich wpływów korzyści ekonomicznych,
- b) informacje o wszelkich istotnych niepewnościach co do kwoty i terminu wystąpienia tych wpływów,
- c) główne założenia, jeżeli jest to zasadne, dotyczące przyszłych zdarzeń, które zostały uwzględnione w oszacowaniu rezerwy,
- d) kwotę wszelkiego zakładanego zwrotu, z podaniem kwoty składnika aktywów, która została ujęta z tytułu oczekiwanego zwrotu.

Zobowiązania warunkowe

5.4. Jednostka ujawnia informację o stanie zobowiązań warunkowych na dzień bilansowy w informacji dodatkowej, jeżeli możliwość wpływu środków z tytułu wypełnienia obowiązku nie jest znikoma.

5.5. Do każdego tego rodzaju zobowiązania warunkowego jednostka podaje krótki opis charakteru zobowiązania warunkowego oraz ujawnia:

- a) szacunkową kwotę jego skutków finansowych,
- b) przesłanki świadczące o istnieniu niepewności co do kwoty lub terminu wpływu środków oraz
- c) możliwości uzyskania zwrotów.

5.6. Jeśli rezerwa i zobowiązanie warunkowe wynikają z tych samych okoliczności, jednostka ujawnia informacje w sposób odzwierciedlający powiązanie między rezerwą i zobowiązaniem warunkowym.

5.7. Jednostka zaprzestaje ujawniać zobowiązanie warunkowe w razie:

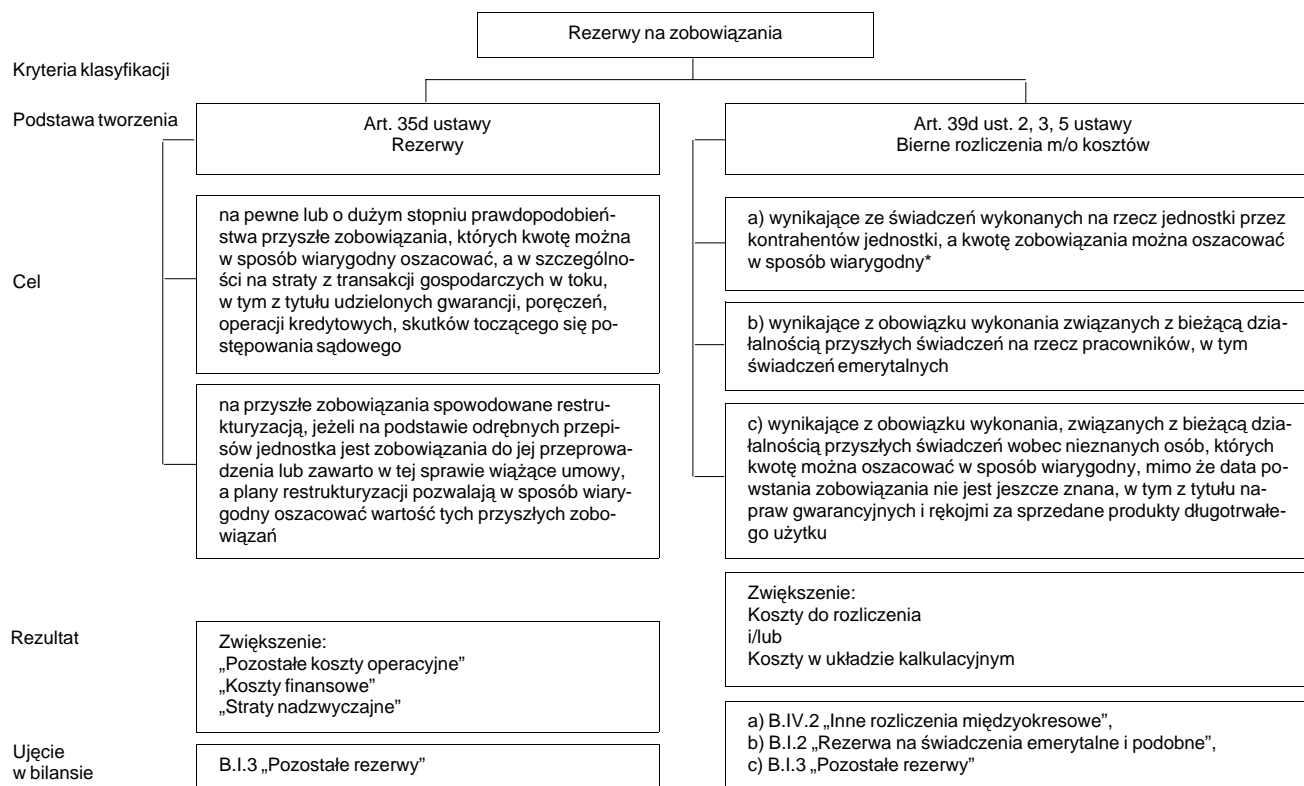
- a) utworzenia rezerwy po ponownym zweryfikowaniu kryteriów,
- b) powstania zobowiązania wynikającego z okoliczności, dla których ujawniono zobowiązanie warunkowe lub
- c) ustania obecnego lub możliwego obowiązku.

Postanowienia wspólne

5.8. Jeżeli jakkolwiek z wymaganych informacji dotyczących rezerw, biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów, zobowiązań warunkowych nie została ujawniona z uwagi na to, że ze względów praktycznych okazało się to niewykonalne, o fakcie tym należy poinformować w informacji dodatkowej.

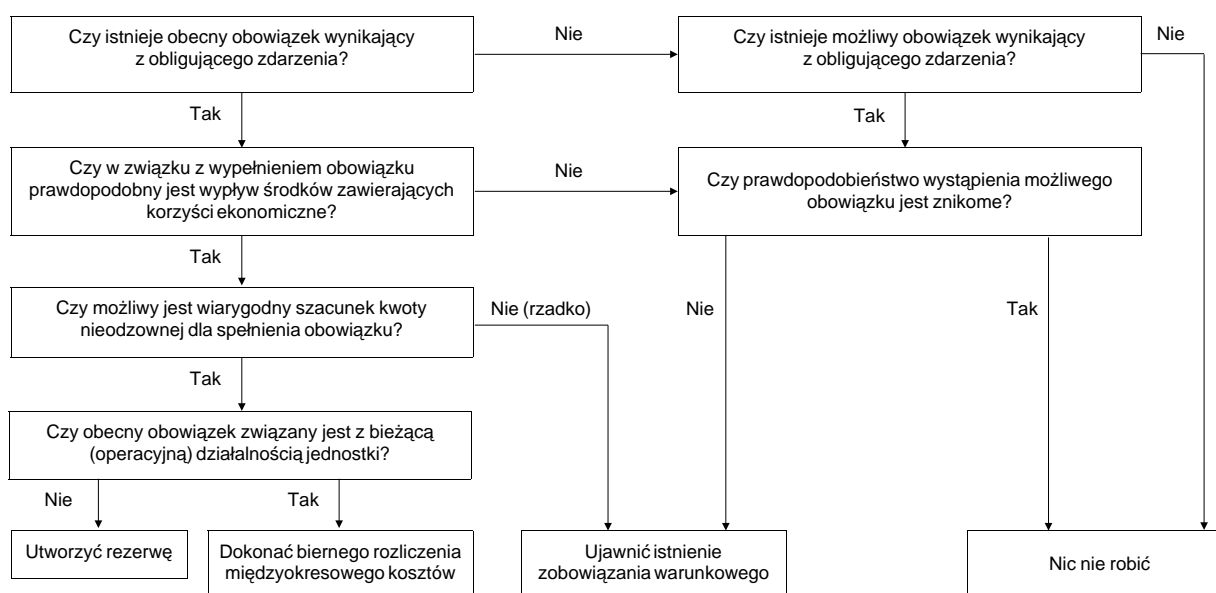
5.9. W tych rzadkich przypadkach, gdy ujawnienie w informacji dodatkowej części lub całości informacji na temat rezerw lub zobowiązań warunkowych mogłoby poważnie osłabić pozycję jednostki w sporach z innymi stronami w odniesieniu do kwestii będących przyczyną utworzenia rezerwy lub zobowiązania warunkowego jednostka może odstąpić od ujawnienia takiej informacji. Należy jednak w informacji dodatkowej wskazać ogólny charakter sporu.

Załącznik A. Klasyfikacja rezerw na zobowiązania

* Np. świadczenia wynikające ze świadczeń wykonanych na rzecz jednostki na mocy umów długoterminowych, por. KSR 3 – Niezakończone usługi budowlane.

Załącznik B. Schemat podejmowania decyzji przy tworzeniu rezerw, biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów i ujawnianiu zobowiązań warunkowych

Opracowano na podstawie: MSR 37 Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe, [w:] Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 2004, tom II, SKAP, IASB, Warszawa, Londyn 2004, s. 355.